

PŘÍKLADY PROGRAMŮ ROZVOJE MIKROREGIONŮ

PROGRAM ROZVOJE REGIONU SEDLČANSKA

Jan Příkryl, Jiří Burian

Vyvážený rozvoj sdružení obcí, územních obvodů kraji a potažmo i státu, musí být základním cílem veřejné správy při jakékoli její kvalitě nebo typu či rozsahu její reformy. Přijátá strategie rozvoje na kterémkoliv stupni veřejné správy je podkladem pro zadání programu regionálního rozvoje, který má v současné době alespoň legislativní podporu v zákoně č. 128/2000 Sb. – § 84, zák. č. 129/2000 Sb. – § 35 a zák. č. 248/2000 Sb. – § 3 a další. Program rozvoje Sedlčanska vznikl sice před platností těchto zákonů, ale jeho zpracování, projednávání a schválení jim plně odpovídá a stal se tak významným rozvojovým dokumentem regionu.

Základní informace o regionu

Geografický popis

Sedlčansko je územní celek o rozloze 396 km² a 20,5 tis. obyvateli, který je od roku 1960 součástí okresu Příbram. Leží na jižním okraji Středočeského kraje, cca 60 km jižně od hlavního města Prahy. Území je na západě ostře ohraničeno Vltavou, na jihu „Čertovou hrbatinou“ (Javorová skála 723 m n.m.), směrem východním a severním je ohraničení nevýrazné, ustupující Středočeskou pahorkatinou. S geologickou stavbou území souvisí jediná významná surovinová základna – žula a také značně limitované zdroje pitné vo-

dy. K harmonickému obrazu krajiny přispívají lesy, které zaujímají 29 % celkové plochy území, pouze 1 % území je zastavěno, v čemž se odráží relativně nízká zaldidněnost krajiny. Velmi cennou devizou regionu je překrásná, rozmanitá krajina se zachovalou hodnotou.

Demografický popis

S historickým vývojem ekonomické struktury regionu a s jejím dnešním stavem úzce souvisí demografický vývoj Sedlčanska. K 31. 12. 1999 činil celkový počet trvale bydlícího obyvatelstva 23 obcí Sedlčanského regionu 20 511 osob, což představuje necelých 19 % všeho obyvatelstva okresu Příbram. Celkový počet obyvatel Sedlčanska za posledních 130 let klesl o více než třetinu výchozího stavu. Méně než polovinu stavu populace z roku 1869 vykazuje 9 obcí. Na druhé straně jedinou obcí, která zaznamenala růst (na 2,5 násobek výchozího stavu) jsou Sedlčany. Trend celkového úbytku obyvatelstva se přitom nezastavil ani v posledních letech. Migrační saldo regionu např. za období 1991 – 1997 sice zůstalo kladné (+161 osoba), nestačilo však vyvážit dopady záporného přirozeného přírůstku (- 404 osoby). Nepříliš optimistický demografický vývoj se tak stal dalším impulsem, proč se intenzivně a zejména společně zabývat budoucností regionu.

Sociálně – ekonomický popis

Vlivem poněkud odlehle polohy a nepříliš příznivých přírodních podmínek bylo osídlení regionu relativně řídké a roztržštěné do řady malých sídel. Všechny tyto charakteristiky ovlivnily, že se region historicky vyvíjel jak v ekonomickém, tak sociálním smyslu relativně autonomně. Jistá izolovanost daného území vedla i k velmi pozdnímu a slabému zachycení průmyslové revoluce. Sedlčansko tak zůstalo až do poloviny 20. století chudým zemědělským krajem. Moderní průmysl se začal rozvíjet až po 2. světové válce a zejména v 60. letech, v oblasti strojírenské, dřevařské, stavební a potravinářské výroby.

Jen část z těchto podniků se ovšem po roce 1989 dokázala úspěšně adaptovat na nové tržní podmínky. Přes všechny dějinné zvraty, které ovlivnily Sedlčany a Sedlčansko, zůstává toto území regionem s kontinuitou, což je zřejmě nejvýstižnější sociální charakteristika. Tato historická данost představuje pro region jednak omezující „závazek“, ale současně i rozvojovou šanci.

Širší vztahy

Při „tržním ověřování“ postavení obcí Sedlčanska v nadregionální dělbě práce a společenských vztazích, byla zprvu zřetelná tendence jistého poklesu intenzity

Příjmová položka	ČR	Středočeský kraj	Sedlčansko
Příjmy celkem	11,97	10,75	7,97
Daňové příjmy celkem	6,39	4,99	3,28
Daň ze závislé činnosti	2,74	1,90	0,99
Daň z fyzických osob	1,53	1,51	0,89
Daň z právnických osob	1,30	1,29	1,09
Daň z nemovitostí	0,38	0,49	0,51
Vlastní činnost	2,05	2,59	1,47
Kapitálové příjmy	0,93	1,06	0,54
Dotace	2,59	2,10	1,67
Stav na bankovním účtu	2,16	2,61	0,83
Stav zadluženosti	2,59	1,66	1,04

Pozn.: údaje jsou uvedeny v lis. Kč na 1 obyvatele za rok 1997 z podkladů pro zpracování Programu rozvoje.

vnějších vztahů, tedy jakéhosi „uzavírání se“ regionu do sebe. Tato tendence se jevila jako velmi nebezpečná pro trvale udržitelný, ekonomický a sociální rozvoj regionu.

Hrozba stagnace vedla již v první polovině 90. let ze strany místních samospráv k hledání komplexní strategie pro region, která by nově definovala území Sedlčanska v celkovém ekonomickém a sociálním rozvoji země a zapojila do řešení restrukturalizačních problémů i místní podnikatelské subjekty a veřejnost. Bylo pravděpodobné, že nové řešení se musí hledat v rámci současných funkcí regionu, tj. nikoli v jejich změně, ale v jejich intenzifikaci. Od počátku bylo zřejmé, že společný pohled do budoucnosti musí být nejen inovativní, ale současně i střízlivý. Sedlčansko jako celek patří stále k chudším oblastem státu nejen z pohledu relativně nízkých rozpočtových příjmů místních obcí, ale i daňové výtežnosti.

Rozvojová strategie Sedlčanska se nemusí opírat jen o místní veřejné rozpočty, ale především o lidský potenciál s velmi dobrou vzdělanostní strukturou a zdravým lokálním patriotismem.

Sdružení obcí Sedlčanska

Zájmové Sdružení obcí Sedlčanska bylo založeno 20. 9. 1995 ustavující členskou schůzí v Sedlčanech, za účelem sociálního a ekonomického rozvoje přirozeného regionu středního Povltaví, jeho hospodářské a sociální soudržnosti.

Již ve volebním období 1990-94 spojovalo 23 obcí tohoto územního celku mnoho společných problémů a úkolů v komunální politice, ale také historické vazby a kulturní tradice. Cílem společných diskusí a přípravných jednání byla snaha hledat optimální řešení sociálního a ekonomického rozvoje regionu, tato řešení realizovat od potřebné osvěty až po finanční zajištění. Značnou strategickou výhodou pro region jako celek bylo, že obce, resp. jejich reprezentace, včas pochopily výhody vzájemné spolupráce.

Pro funkčnost sdružení byly přijaty základní dokumenty jako je zakladatelská smlouva, statut, stanovy, registrace, jednací řád, apod.

Činnost sdružení byla zpočátku směřována do konkrétních úkolů jako je odpadové hospodářství, dopravní obslužnost, plynofikace, později k úkolům komplexnějším – trh práce, rozvoj ekonomického potenciálu a podnikatelských aktivit, pro-

blematika školství, zdravotnictví a sociální péče, rozvoj turismu a cestovního ruchu, ochrana a tvorba životního prostředí a rozvoj technické infrastruktury.

Poměrně široké spektrum okruhů života regionu bylo pro hledání řešení přiděleno realizačním skupinám (komisím), které se zapojily aktivně a zodpovědně. Bez zapojení všech členů sdružení do dané problematiky, rozdělení jednotlivých konkrétních úkolů a vytvoření prostředí odpovědnosti nelze jinak očekávat širší zájem a konkrétní výsledky.

Analyzovat současný stav problémových okruhů, specifikovat silné a slabé stránky, přednosti i rizika regionu, stanovit návrh opatření, záměry a cíle a vytvořit katalog jednotlivých projektů bylo jednoznačně nad rámec možností jednotlivých obcí, a proto důležitým rozhodnutím valné hromady v roce 1998 bylo vypracování „Programu rozvoje regionu Sedlčanska“ – dokumentace s vytyčením rozvojové strategie regionu jako trvalý a kontinuální proces.

Pořízení programu rozvoje

Proces tvorby **Programu rozvoje regionu Sedlčanska** byl odstartován rozhodnutím, v němž sdružení obcí deklarovalo zájem místní správy ve vzájemné spolupráci zvýšit koncepčnost v řízení a koordinaci rozvoje celého regionu, prohloubit cílevědomou spolupráci se soukromým sektorem a posílit účast veřejnosti Sedlčanska na správě místních záležitostí.

Impulzy k zahájení prací byly:

- společný zájem na přípravě projektů s možností získání finančních podpor;
- potřeba koordinace investiční činnosti ve sféře bydlení, dopravy, technické infrastruktury a cestovního ruchu;
- zkušenosti o nízké efektivnosti řešení jednotlivých problémů rozvoje regionu bez existence celoregionální rozvojové vize;
- napětí v rozpočtových zdrojích obcí regionu ve vazbě na řešení klíčových regionálních problémů.

Z těchto důvodů a v souladu s přijatým zadáním probíhaly práce na programu ve třech fázích:

1. fáze: **analytická část** – zachycující stav a tendence vývoje rozhodujících vnějších i vnitřních faktorů rozvoje regionu, která byla zpracována na základě podkladů jednotlivých obcí a provedeného sociologického a podnikatelského průzkumu. Všechny tyto podklady byly v obsáhlé dis-

kusi odsouhlaseny jako vhodné východisko vlastních programotvorných prací.

2. fáze: **silné a slabé stránky** – diagnostikovaly situace regionu, které by mohly a měly zásadně determinovat směry a dynamiku rozvoje regionu. Pro výměnu názorů, diskusí a tvorbu závěrečných doporučení byla ustavena řídicí skupina, složená ze zástupců obcí, místní státní správy, místních podnikatelů, bank a dalších osobností regionu.

Obě stránky byly seskupeny do relativně homogenních skupin:

Sedlčansko:

- návštěvnický atraktivní území
- podnikatelsky atraktivní území
- území atraktivní k trvalému pobytu
- území zdravého sociálního rozvoje a sociální komunikace

3. fáze: **vize a cíle rozvoje** – byly definovány řídicí skupinou jako konsenzus, pokud jde o rozvojové šance, překážky, příležitosti a hrozby regionu. Vize jsou nejobecnější a také nejdéle platnou představou o budoucí podobě regionu a byly formulovány pro oblast:

- moderního průmyslu
- produktivního zemědělství
- cestovního ruchu
- zdravého životního prostředí
- aktivního středního a drobného podnikání
- moderního středního školství
- kvalitního trvalého pobytu

Vize (záměry) formulované pro tyto oblasti nesmí být chápány jako přání, ale jako společná vůle jejich převedení do budoucí reality.

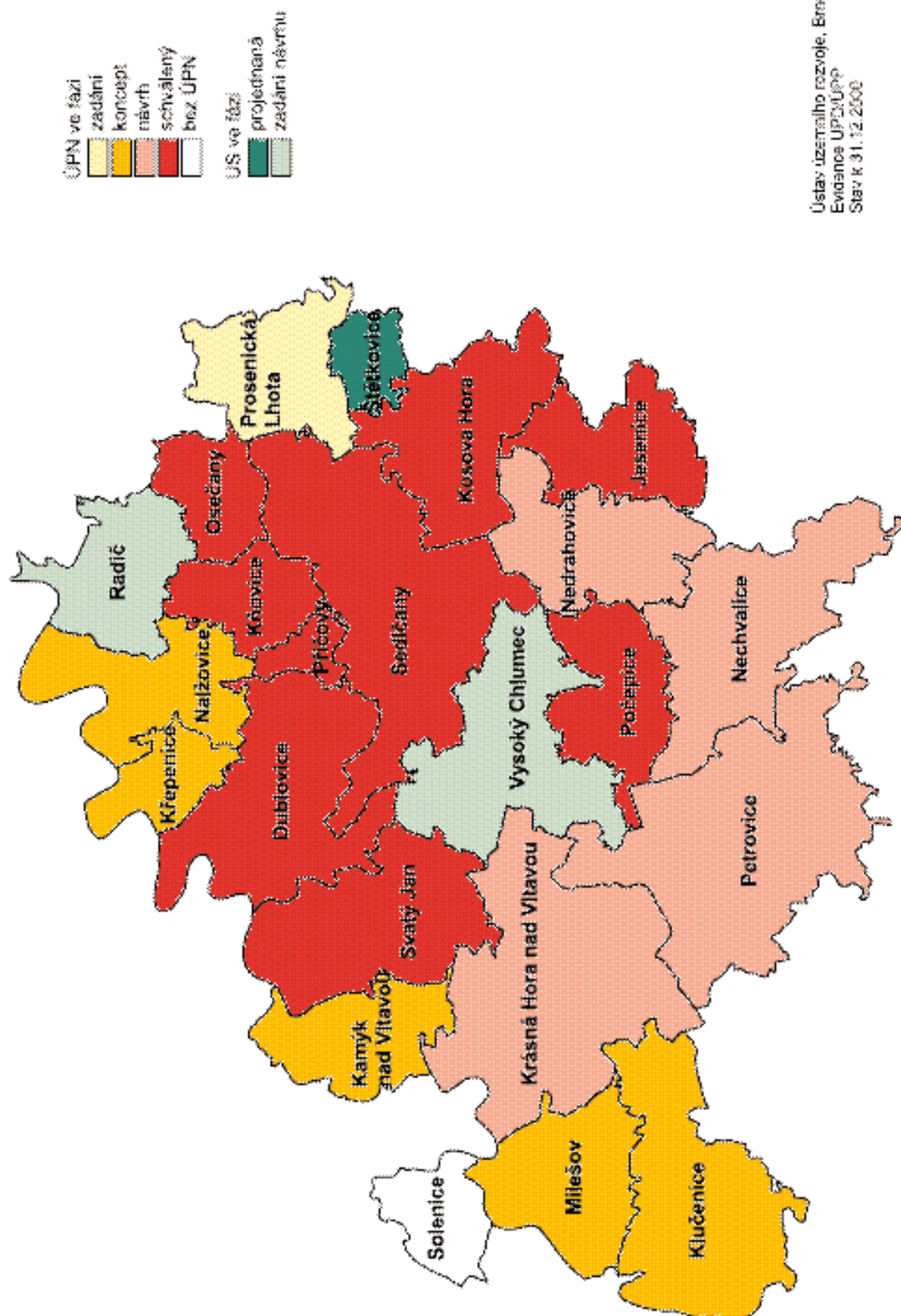
Naplnění celkové vize budoucnosti regionu předpokládá její konkretizaci v podobě vzájemně sladěných cílů rozvoje, které mají ve vztahu k záměrům rozvoje zpravidla průřezný charakter (jejich dosažením se naplňuje více záměrů současně).

Cíle rozvoje regionu byly seskupeny podle svých převažujících oborových souvztahností do skupin:

- výroba a obchod
- bydlení a sociální infrastruktura
- doprava a technická infrastruktura
- cestovní ruch a životní prostředí
- společenský život a řízení

Základním nástrojem k prosazování cílů rozvoje regionu do praxe jsou **Projekty**

Sdružení obcí Sedlčanska - přehled o stavu schválených a rozpracovaných ÚPN a US obcí

Ústav územního rozvoje, Brno
Evidenční Úprava ÚPP
Stav k 31.12.2000

realizace cílů a záměrů rozvoje, jejichž smyslem bylo definovat finanční, organizační a pracovní podíly na realizaci, stejně tak definovat místo a čas této realizace. Z hlediska svého charakteru se projekty dělí na projekty procesní povahy, které ostatním projektům vytvářejí organizační, materiální a personální prostředí a na projekty s věcným zaměřením.

Celkový počet 44 projektů byl formálně seřazen do skupin s identifikačním označením pro přehlednost a snazší následnou práci s jednotlivými projekty a celým programem.

Jedná se o projekty pro sféru:

- organizační
- podpory podnikání
- bydlení
- cestovní ruch
- životní prostředí
- sociální infrastruktury
- dopravy a technické infrastruktury
- společenského života

Smyslem celého dokumentu není maximalizace jedné rozvojové funkce, ale přispět k celkové spokojenosti místní komunity v místních životních podmínkách. Multifunkční orientace **programu** zvyšuje jeho význam pro praktické řízení a koordinaci regionu a umožňuje oslovit širší vrstvy veřejnosti pro aktivní zapojení do současných problémů regionu a jeho budoucí kvality.

Praktické poznatky a doporučení

Průběh úvodních diskusí, přípravných prací, projednávání záměrů i cílů v řídicí skupině a nakonec výsledného návrhu ve Sdružení obcí Sedlčanska byl završen v prosinci 1999, kdy valná hromada sdružení Program rozvoje regionu Sedlčanska schválila. Vznikl tak základ pro tvorbu a realizaci konkrétních projektů, prostřednictvím nichž se mohou cílevědomě, koordinovaně a ve společenském konsenzu prosazovat cíle rozvoje regionu Sedlčanska do praxe.

Za celé období tvorby programu až po jeho současné použití lze uvést následující poznatky:

1. Základním problémem bylo v úvodu přesvědčit 23 hlavních představitelů obcí regionu Sedlčanska o smyslu a významu programu rozvoje, sjednotit názory na nutnost jeho pořízení, způsob provedení a finanční zajištění.

Věcné pořízení bylo v prosinci 1997 podpořeno MMR ČR, následně finanční zajištění prostřednictvím dotačního titulu č. 7 Program obnovy venkova (integrované projekty rozvoje venkovských mikroregionů).

2. Přes vybraného zpracovatele dokumentu – PROODOS Praha, bylo nutno od počátku procesu zapojit všechny starosty zúčastněných obcí do přípravy podkladů, organizování průzkumů, posuzování problémových okruhů a do diskusí tak, aby se stali osobně součástí pořizovatelského procesu. Bez vytvoření prostředí spoluodpovědnosti starostů nelze očekávat výsledný efekt dokumentu.
3. Tvorba záměrů a cílů, později i návrh konkrétních projektů, vycházela zásadně z názorů a připomínek jednotlivých členů řídicího výboru. Zpracovatel se stal především koordinátorem řady diskusí, sběratelem námětů a jejich technického i odborného dopracování. Zpracování výsledného dokumentu bez účasti místních aktivit a mimo řešené území je nebezpečné s ohledem na konečný výsledek programu a hlavně jeho přijetí.
4. Přínosem pro celý průběh prací byla nejen aktivní účast členů řídicího výboru, ale i přístup zpracovatele k řešení mnohdy diametrálních názorů účastníků procesu a snahám o prosazení zásadního vlivu místního patriotismu ze strany reprezentace obcí.
5. Rozvojová strategie regionu jako trvalý a kontinuální proces otevírá problém koexistence systému strategického plánování a plánování územního. Oba systémy jsou lokálně orientované a oba systémy pracují s veřejným zájmem, resp. s jeho ochranou. To je důvodem nestavět je proti sobě, ale vzájemně je provázet jako nástroje sloužící k zajištění trvale udržitelného rozvoje regionu Sedlčanska. Z tohoto pohledu se ukazuje následné vypracování územně plánovací dokumentace regionu jako maximálně užitečné a potřebné.
6. Program sociálního a ekonomického rozvoje i územní plán regionu by se měly stát součástí rozvojových dokumentů Středočeského kraje, avšak v ja-

ké návaznosti a v jakém časovém horizontu, pokud bude vůle zastupitelů kraje tyto dokumenty vůbec pořídit.

7. Schválený „Program rozvoje regionu Sedlčanska“ nezástal pouhým textovým a grafickým dokumentem, nopak v loňském roce byly zahájeny přípravné práce „Projektů podpory tradičních místních průmyslových výroba“ a „Projektů přípravy území pro výstavbu nových bytů“. V tomtéž roce byla zahájena realizace projektu „Vytváření databázových systémů pro regionální informační systém“ v hodnotě 860 tis. Kč a propagace regionu v oblasti cestovního ruchu v hodnotě 430 tis. Kč s využitím dotačních titulů státního rozpočtu v obou konkrétních případech. Tato počáteční, jednorozhodnutí Sdružení obcí Sedlčanska bylo prozíravé a realizace konkrétních projektů je reálná.

Závěr

Tvorba a realizace strategie rozvoje je nekončícím procesem postupného ověřování reálného obsahu společných rozvojových zájmů obyvatel regionu. Dokument procesu rozvoje musí být adaptabilní na vnější podmínky a neodhadnutelné vlivy. Programem rozvoje regionu Sedlčanska vznikl základ pro tvorbu konkrétních projektů, jejich realizaci včetně vícezdrojového financování s využitím vlastních zdrojů, státních účelových dotací či strukturálních fondů EU. Bude na obcích i všech složkách regionu, jak se zapojí do řešení problémů a stanoví jejich priority.

Největší devizou regionu Sedlčanska je překrásná krajina a kvalitní lidský potenciál. Na těchto dvou základních hodnotách je postavena současnost i budoucnost celého regionu.

Ing. Jan Příklad, CSc.

PROODOS Praha

Ing. Jiří Burian

starosta města Sedlčany